

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Martina Kříže, soudce Mgr. Bc. Jana Schneeweise a soudkyně Mgr. Věry Jachurové v právní věci

žalobkyně: **R. Ž.**
zastoupená advokátem Mgr. Lukášem Hojdnem, LL.B.
se sídlem Francouzská 98, Praha 10

proti

žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
se sídlem Palackého náměstí 4, Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 5. 6. 2024, č. j. MZDR 4461/2024-4/PRO

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 5. 6. 2024, č. j. MZDR 4461/2024-4/PRO se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 12 342 Kč k rukám právního zástupce žalobkyně advokáta Mgr. Lukáše Hojdna, LL.B. do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a průběh řízení před správním orgánem

1. Žalobkyně se žalobou domáhala zrušení rozhodnutí ministra zdravotnictví (dále jen „ministr“) označeného v záhlaví tohoto rozsudku (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž byl zamítnut její rozklad proti rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 1. 2024, č. j. MZDR 28449/2023-8/PRO (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím byla zamítnuta žádost žalobkyně (dále jen „žádost“) o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávně provedenou sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 297/2021 Sb.“).

2. Soud ze správního spisu a v něm se nacházející zdravotnické dokumentace žalobkyně zjistil, že žalobkyni byla dne 25. 11. 1995, tj. den po jejím čtvrtém porodu, provedena sterilizace. Zdravotnická dokumentace rovněž obsahuje žalobkyní podepsanou žádost o provedení sterilizace (dále jen „žádost o sterilizaci“) datovanou dnem 30. 10. 1995. Jako důvod žádosti o sterilizaci podle § 27 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v rozhodném znění (dále jen „zákon o péči o zdraví lidu“) je vepsán text „*Mám 4 děti a žádné už nechci (1992, 1993, 1994, 1995)*“. Součástí zdravotnické dokumentace je rovněž protokol o jednání sterilizační komise ze dne 6. 11. 1995, která sterilizaci žalobkyně povolila. Protokol byl podepsán dvěma členy komise, nikoli však třetím členem (odborným lékařem).
3. Žádost žalobkyně ze dne 28. 9. 2023 byla zamítnuta prvostupňovým rozhodnutím. Proti prvostupňovému rozhodnutí podala žalobkyně rozklad, který byl zamítnut napadeným rozhodnutím. V jeho odůvodnění ministr mimo jiné uvedl, že neshledal okolnosti, které by podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb., zakládaly nezákonnost sterilizace žalobkyně. K námitce týkající se složení sterilizační komise ministr uvedl, že absence podpisu některých členů komise nezpochybňuje vůli žalobkyně sterilizaci podstoupit. Tu žalobkyně projevila při kontaktu s lékařským personálem a stvrdila ji svým podpisem. Skutečnosti obsažené ve zdravotnické dokumentaci tvoří uzavřený kruh a není důvod pochybovat o vůli žalobkyně. Účelem zákona č. 297/2021 Sb., není přiznávat jednorázové částky na základě formálních pochybení při vedení zdravotnické dokumentace. Nedůvodná je také námitka nedostatečného poučení. Z žádosti o sterilizaci vyplývá, že byla sepsána medicínským laikem, který prostým jazykem projevil vůli podstoupit sterilizaci a byl poučen o následcích (resp. si jich byl vědom). Odůvodnění počtem dětí lze považovat za dostatečné. Jednalo se o samostatný zákrok navazující na samovolný porod, jemuž předcházela příslušná předoperační vyšetření. Z toho plyne, že žalobkyně byla o následcích dostatečně poučena. Naplňování účelu zákona nemůže negovat pravidla dokazování. Žalovaný je vázán zákonem, který je vyjádřením soudem vyslovené odpovědnosti státu za zásahy do lidských práv. To ovšem platí pouze za předpokladu, že žalobkyně takový zásah v řízení prokáže.

II. Obsah žaloby

4. Žalobkyně v žalobě namítla, že o trvalé zneplodnění nikdy nestála a neudělila k němu svobodný, informovaný, omylu prostý a řádně odůvodněný souhlas. Provedení sterilizace bylo v rozporu s právem ve smyslu § 3 odst. 1 a 2 zákona č. 297/2021 Sb., a § 6 směrnice Ministerstva zdravotnictví ČSR ze dne 17. prosince 1971, č. LP-252.3-19.11.71., o provádění sterilizace (dále jen „směrnice“). K tomu žalobkyně citovala z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2024, č. j. 14 Ad 3/2024-39. Chybí totiž řádné poučení žalobkyně o zákroku, na němž by si zdravotnická zařízení u tak mladých osob (žalobkyni bylo v době zákroku pouhých X let) měla zakládat. Existenci náležitého poučení a informovaného souhlasu má povinnost prokázat žalovaný.
5. Zdravotnická dokumentace obsahuje pouze žádost o sterilizaci (jejíž formulářová forma svědčí o automaticnosti úkonu), avšak její obsah neprokazuje udělení svobodného a informovaného souhlasu (vzhledem k absenci řádného poučení). Žádost o sterilizaci je přitom zjevně chybně datována a musela být podepsána až po čtvrtém porodu žalobkyně a samotném provedení sterilizace. Pokud by totiž byla podepsána 30. 10. 1995, byly by v ní

uvedeny pouze tři děti, neboť to čtvrté se narodilo až 24. 11. 1995. Nicméně i pokud by k podpisu došlo uvedeného dne, žalobkyně by v té době nesplňovala podmínky pro indikaci sterilizace podle čl. XIV bodu 3 směrnice. Tyto okolnosti žalovaný ani ministr řádně nezjišťovali.

6. Žalobkyně rovněž namítla, že protokol sterilizační komise v rozporu s § 27a zákona o péči o zdraví lidu neobsahuje podpis jejího třetího člena, a nedošlo tak k řádnému posouzení a schválení žádosti o sterilizaci jakožto obligatorní podmínky pro provedení sterilizace. To dle žalobkyně nelze označit za formální vadu.

III. Vyjádření žalovaného

7. Žalovaný soudu navrhl zamítnutí žaloby. Ve vyjádření k žalobě uvedl, že žalobkyně prokazatelně provedení sterilizace sama iniciovala podáním žádosti o sterilizaci, z jejíhož obsahu je zřejmé, že byla seznámena s tím, že zneplodnění je trvalé. Takový postup byl v souladu s § 27 zákona o péči o zdraví lidu. Žalobkyně přitom ve X letech splňovala porodnicko-gynekologickou indikaci k provedení sterilizace podle čl. XIV. bodu 3 přílohy směrnice, jelikož v době sterilizace měla čtyři děti.
8. Není pravděpodobné, že by podpisu žádosti o sterilizaci nepředcházel ústní pohovor se zdravotnickým pracovníkem ohledně dalších podrobností, přičemž tehdejší právní úprava písemnou formu poučení nestanovila. Žalobkyně absenci poučení neprokázala a omezila se na vágní tvrzení, která vyvrací zdravotnická dokumentace. Žádost o sterilizaci byla formulářová jen částečně, všechny podstatné pasáže jsou sepsány žalobkyní vlastnoručně. Avšak ani formulářová povaha by nebyla na újmu zákonnosti provedené sterilizace. K námitce antedatování žádosti o sterilizaci žalovaný uvedl, že ohledně zdravotnické dokumentace platí presumpce její správnosti, přičemž žalobkyně kromě svých domněnek nepředložila nic, čím by její obsah vyvrátila.
9. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb., se sterilizace v rozporu s právem váže na neudělení souhlasu nebo udělení souhlasu za takového porušení předpisů, které by zpochybňovalo svobodu žalobkyní uděleného souhlasu nebo mohlo vyvolat omyl při jeho vyslovení. Takové okolnosti nejsou dány ani absencí jednoho podpisu na zápisu o jednání sterilizační komise. Jde o formální pochybení, které nemělo vliv na rozhodování pacienta (srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2024, č. j. 14 Ad 3/2024-39).

IV. Ústní jednání před soudem

10. Při ústním jednání před soudem konaném 26. 11. 2024 setrvali účastníci na svých procesních stanoviscích.
11. Po poučení ze strany soudu, že soud při přezkumu zákonnosti správního rozhodnutí vychází ze správního spisu, jímž se dokazování neprovádí (rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 9 Afs 8/2008–117, ze dne 29. 1. 2009, č. 2383/2011 Sb. NSS), vzala žalobkyně prostřednictvím svého právního zástupce zpět důkazní návrhy na provedení důkazů listinami, které jsou součástí správního spisu. Žalovaný žádné důkazní návrhy neuplatnil, a soud tudíž při jednání žádné dokazování neprováděl.

V. Posouzení věci Městským soudem v Praze

12. Soud přezkoumal napadené rozhodnutí včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, a to v rozsahu žalobních bodů, kterými je dle § 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“) vázán. Vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.).
13. Při posouzení věci vyšel z následující právní úpravy:
14. Podle § 2 zákona č. 297/2021 Sb., oprávněnou osobou je fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 (dále jen „rozhodné období“) ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.

15. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb., sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabraňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.
16. Podle § 3 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb., porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 se rozumí zejména působení na oprávněnou osobou v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabraňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.
17. Podle § 27 zákona o péči o zdraví lidu sterilizace se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.
18. Tyto podmínky byly stanoveny směrnicí, přičemž podle jejího § 3 seznam indikací, jež mohou být důvodem k provedení sterilizace podle § 2 písm. b) až f), je v příloze těchto směrnic; indikace k provedení sterilizace podle § 2 písm. g) jsou shodné s indikacemi k umělému přerušení těhotenství, pokud mají trvalou povahu.
19. Podle § 6 směrnice o sterilizaci z důvodů uvedených v § 2 písm. b) až g) může požádat písemně osoba, u níž má být sterilizace provedena, nebo s jejím souhlasem ošetřující lékař, předsedu sterilizační komise příslušné podle místa trvalého pobytu, popřípadě sídla pracoviště nebo školy, kterou navštěvuje. Žádost řádně odůvodní.
20. Podle § 10 směrnice o každém projednání žádosti o sterilizaci pořídí předseda komise protokol, který obsahuje jméno a bydliště osoby, u níž má být sterilizace provedena, odborné posudky členů komise a záznam o průběhu jednání s rozhodnutím. Originál protokolu podepsaný všemi členy komise zůstane u předsedy.
21. Podle § 11 směrnice je-li o žádosti rozhodnuto kladně, pošle předseda žadatelku (žadatele) s doporučením na ženské (urologické nebo chirurgické) oddělení, jehož vedoucí je členem komise. Zároveň tam zašle opis protokolu, který se stane součástí chorobopisu. Před zákonem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní.
22. Podle čl. XIV. bodu 3. přílohy směrnice je indikace dána při více dětech, do 35. roku po čtyřech dětech, u žen po 35. roku věku po třech dětech.
23. Podle § 27c zákona o péči o zdraví lidu každý lékařský výkon, který není v bezprostředním zájmu osoby, na které má být proveden, lze provést pouze s předchozím písemným souhlasem takové osoby. Před udělením souhlasu musí být osoba úplně informována o povaze výkonu a jeho rizicích.
24. Po provedeném řízení dospěl soud k závěru, že žaloba je důvodná.
25. Před vlastním vypořádáním žalobních námitek považuje soud za potřebné připomenout účel a cíle, které aplikovaná právní úprava sleduje. Základní hlediska přijetí zákona č. 297/2021

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

Sb., zákonodárce popsal v důvodové zprávě k tomuto zákonu. V její obecné části vyzdvihl, že sterilizace je zákrok výrazně zasahující do tělesné integrity dané osoby a potažmo i do jejího soukromého a rodinného života, neboť výrazně ovlivňuje podmínky jeho realizace, tj. založení biologické rodiny. Tato práva jsou přitom jedněmi z centrálních lidských a osobnostních práv vůbec. Za provádění nezákonných sterilizací v minulosti, a tedy dříve způsobené zásahy do základních lidských práv, nese odpovědnost stát, který nepřijal dostatečnou právní úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací, která by zaručovala důsledné dodržování práv pacientů, a umožnil tak jejich porušování. V některých případech pak dokonce sám stát, resp. jeho sociální pracovníci při výkonu sociální práce poškozené osoby motivovaly k podstoupení sterilizace jako eugenického opatření „v zájmu populace“. Rovněž za takové jednání je odpovědný stát. Právě stát by proto měl zajistit efektivní prostředek nápravy. Teprve ochota státu oběti těchto činů odškodnit, projevená v podobě přijetí zákona č. 297/2021 Sb., může být chápána jako skutečné převzetí odpovědnosti za dřívější porušování lidských práv. Teprve tento odpovědný postoj může vést k nezbytnému vyrovnání se se skutečností, že v České republice k popsáním neoprávněným zásahům docházelo, a k jasnému vyjádření, že provádění protiprávních sterilizací představuje jednání, které současný stát považuje za nepřijatelné.

26. Soud se ztotožňuje se závěry, které vyslovil v rozsudku ze dne 15. 11. 2022 č. j. 14 Ad 9/2022-33. V něm rovněž posuzoval zamítnutí žádosti podané podle zákona č. 297/2021 Sb. Byť se nejednalo o zcela totožnou skutkovou situaci, kterou soud hodnotí nyní, jsou východiska popsána v odkazovaném rozsudku obecně aplikovatelná na řízení zahájená podle zákona č. 297/2021 Sb. Především soud považuje za důležité zdůraznit, že kodifikace nároku na odškodnění za nezákonně provedenou sterilizaci je důsledkem selhání státu, který v minulosti nebyl schopen ochránit ženy před situacemi, v nichž musely čelit nátlaku na svobodu svého rozhodování stran (ne)provedení sterilizace. Tento aspekt nároku na odškodnění by měly mít správní orgány na paměti a v každém projednávaném případě velmi důsledně dbát na dodržení zásady vstřícnosti a řádné poučení účastníků správního řízení. Soud ve zmíněném rozsudku k aplikaci zákona č. 297/2021 Sb., vyložil, že: *„V předmětných řízeních to není žadatelka, která po státu pouze „něco“ požaduje, nýbrž je to především stát, který se aktivně snaží napravit své původní pochybení. Obzvláště v situacích, kdy žadatelka zjevně neovládá materii správního řízení či v podrobnostech nezná úpravu odškodnění za nezákonnou sterilizaci, musí žalovaný přistupovat k těmto osobám obezřetně a poskytovat jim též určitou asistenci při hájení jejich práv, neboť i přístup k poškozeným může ve svém důsledku zmírňovat křivdu, která na nich byla v minulosti učiněna. Nedůvodným formalismem by naopak mohl správní orgán oběti nezákonně provedených sterilizací dále psychicky zraňovat, čímž by byl naprosto popřen smysl přijetí zákona o odškodnění nezákonných sterilizací.“* V podobném duchu se ostatně vyjádřil i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, v němž konstatoval, že *„nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech výše vymezených předpokladů pro přiznání peněžní částky podle zákona č. 297/2021 Sb. Naopak postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoli, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém soubornu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Pokud tedy zdravotní dokumentace nebude existovat, případně bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně*

svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb. za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečností žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.“

27. Žalobkyně v žalobě i v podáních učiněných ve správním řízení namítala, že nebyla před provedením sterilizace řádně poučena (neměla dostatek informací), a nemohla tak projevit svobodný a informovaný souhlas se zákrokem. K povaze souhlasu se na základě důvodové zprávy k zákonu č. 297/2021 Sb., vyjádřil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 19. 9. 2024, č. j. 7 As 12/2024-45, v němž uvedl, že „svobodný souhlas žadatelky o sterilizaci je takový, který lze označit za informovaný či dostatečně poučený. Při zohledňování těchto kritérií je však třeba brát v potaz, jakým způsobem mohlo nebo muselo být poučení žadatelky o sterilizaci realizováno podle tehdy platné právní úpravy. Nejvyšší správní soud již výše reprodukoval obsah relevantních právních předpisů. Na jejich základě se lze ztotožnit se závěrem městského soudu, že tehdejší právní úprava podmiňovala provedení sterilizace v konkrétním případě žalobkyně třemi kroky: podání žádosti ve smyslu § 27 zákona o zdraví lidu, následné schválení sterilizační komisi a konečně pak poučení žalobkyně o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích podle § 24 odst. 1 zákona o zdraví lidu, jakož i následný písemný souhlas s lékařským výkonem podle § 27c téhož zákona.“ (podtržení doplněno soudem). Podobně jako ve věci řešené právě citovaným rozsudkem, i v nyní projednávané věci ve správním spise absentuje jakýkoli doklad, z něhož by vyplývalo, že u žalobkyně došlo ke třetímu kroku, tedy k jejímu řádnému a úplnému poučení následovanému jejím písemným souhlasem se zákrokem.
28. Takový postup nelze dovodit ani z žádosti o sterilizaci. Z jejího stručného obsahu (který podle názoru soudu neodpovídá požadavku § 6 směrnice ohledně řádného odůvodnění), tedy ze samotného prohlášení žalobkyně, že již má čtyři děti a žádné už nechce, lze dovodit nanejvýš to, že si žalobkyně byla vědoma účelu či primárního důsledku sterilizace (přičemž tato znalost ani nutně nemusela vyplývat z poučení poskytnutého jí zdravotnickým personálem). To neodpovídá celému rozsahu poučení a informací, které žalobkyně před zákrokem měla na základě takového poučení obdržet, aby byla způsobilá vyslovit svobodný a informovaný souhlas se sterilizací. Konkrétně z žádosti o sterilizaci nijak neplyne, že by žalobkyně byla úplně informována o povaze výkonu a jeho rizicích (§ 27c zákona o zdraví lidu), nebo že byla poučena o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní, přičemž toto poučení dokonce mělo mít písemnou formu (§ 11 směrnice). Požadavek na komplexní podobu informovanosti žadatelek o jednorázovou peněžní částku, kterým byla v rozhodném období provedena sterilizace, zdůraznil i zákonodárce v § 3 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. Ze správního spisu však nevyplývá, že by žalobkyně ve smyslu tohoto ustanovení byla „*srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu, o účelu (nakolik je sterilizace jako antikoncepce stoprocentní), povaze (o způsobu provedení sterilizace, tj. zneprůchodnění vejcovodů – jak? nebo jejich celé odstranění?), možných důsledcích (vliv na menstruační cyklus a sexuální život, možnost otěhotnět jen umělým oplodněním, které není zcela jisté, a které si bude muset bradit sama) a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích (jiný druh antikoncepce jeho přínosy a rizika)*“ (srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2023, č. j. 8 Ad 6/2023-33 a jej potvrzující rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 9. 2024, č. j. 7 As 12/2024-45, či rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2024, č. j. 11 Ad 5/2023-61). Tomuto pojetí odpovídá i právní věta formulovaná k rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 6. 2024, č. j. 14 Ad 3/2024-39 v následujícím znění: „*Pokud není prokázáno, že pacientka byla*

před svou sterilizací řádně poučena nejen o účelu a povaze sterilizace, o jejích důsledcích a rizicích, ale také o možných alternativách a jejich výhodách a nevýhodách, nelze dovodit, že ke sterilizaci dala informovaný souhlas. Šlo tak o sterilizaci v rozporu s právem ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů.“

29. Soud s ohledem na závěry vyslovené v již zmíněném rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65 shrnuje, že žalobkyně předložila hájitelné (plausibilní) tvrzení, že k provedení sterilizace nedala svobodný a informovaný souhlas. Tomuto tvrzení odpovídají i některé indicie. Ze zdravotnické dokumentace ani z jiných částí správního spisu ani náznakem nevyplývá, že by žalobkyně byla jakkoli (natož v úplném rozsahu) o sterilizaci informována či poučena, a to navzdory skutečnosti, že minimálně pokud jde o otázku reparability sterilizačního zákroku, měla žalobkyně podle § 11 směrnice podepsat prohlášení, že bere na vědomí písemné poučení. Pochybnosti ohledně svobodnosti a informovanosti souhlasu žalobkyně budí i jí tvrzená skutečnost, že ke dni 30. 10. 1995 uvedenému v žádosti o sterilizaci, v níž uvedla, že má čtyři děti (což podle směrnice představovalo indikaci pro provedení sterilizace), se její čtvrté dítě ještě nenarodilo. V té době tak nebylo možné s jistotou tvrdit, že žalobkyně skutečně bude mít čtyři děti. Také protokol o jednání sterilizační komise je datován před dnem čtvrtého porodu žalobkyně. Správním orgánům se přitom tvrzení žalobkyně ohledně absence jejího svobodného a informovaného souhlasu nepodařilo vyvrátit.
30. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65 dovodil, že správní orgány mohou k zamítnutí žádosti o peněžitou částku za protiprávní sterilizaci z důvodu neprokázání naplnění hmotněprávních podmínek nároku *„přistoupit ve třech případech. Za prvé, pokud správní orgán obstará zdravotnickou dokumentaci, z níž zjistí, že ke sterilizaci žadatelky buď nedošlo, nebo ta nebyla protiprávní (typicky byla provedena na základě jejího nezpochybnitelného informovaného souhlasu), a současně nic nebude nasvědčovat nedůvěryhodnosti takové zdravotnické dokumentace. Druhým případem zamítnutí žádosti poté bude situace, kdy i navzdory neexistenci zdravotnické dokumentace nebudou tvrzení žadatelky o peněžitou částku na první pohled hájitelná a pokud správní orgán ani přes případné vlastní kroky ke zjištění stavu věci nezjistil nic, co by nasvědčovalo jejich důvěryhodnosti. Konečně třetím případem zamítnutí žádosti poté bude situace, kdy žadatelka sice přestře hájitelná a na první pohled pravděpodobná tvrzení, správní orgán je však zpochybní a prokáže, že existuje jiné objektivní vysvětlení popsaných dějů a skutečností.“* (podtržení doplněno soudem). Z výše popsaných důvodů soud dospěl k závěru, že obsah zdravotnické dokumentace žalobkyně neprokazuje, že její sterilizace nebyla protiprávní (není přitom sporu o tom, že k ní skutečně došlo). Sterilizace žalobkyně tudíž byla provedena v rozporu s právem ve smyslu § 3 odst. 1 ve spojení s odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb.
31. Ve vztahu k námitce chybějícího podpisu člena sterilizační komise soud odkazuje na svůj rozsudek ze dne 19. 6. 2024, č. j. 14 Ad 3/2024-39, v němž konstatoval, že *„pokud jde o další namítané vady žádosti jako chybějící datum projednání sterilizační komise, či složení sterilizační komise, tak městský soud souhlasí s ministrem zdravotnictví, že nejde o vady, které by měly vliv na rozhodnutí, zda sterilizace byla provedena v rozporu s právem ve smyslu § 3 zákona o odškodnění nezákonných sterilizací. Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona o odškodnění nezákonných sterilizací nenáleží za provedení sterilizace, při které došlo k jakémukoliv pochybení v rozporu s platnými právními předpisy. O jaké pochybení musí jít, stanoví právě § 3 toho zákona. Jedná se o vady souhlasu pacientky se sterilizací, tedy absence*

informovaného nebo svobodného souhlasu. Složení sterilizační komise ani chybějící datum zasedání komise nemá žádný vztah k případnému souhlasu žalobkyně.“ Podobně i v případě absence podpisu člena sterilizační komise na protokolu o jednání sterilizační komise se nejedná o otázku dotýkající se informovanosti a svobody souhlasu žalobkyně se sterilizací, a tato (spíše formální) vada tedy nepředstavuje rozpor s právem ve smyslu § 3 zákona č. 297/2021 Sb., který by zakládal nárok žalobkyně na poskytnutí jednorázové peněžní částky.

32. Protože soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná, prvním výrokem rozsudku podle § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. napadené rozhodnutí pro nezákonnost zrušil a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení. V něm žalovaný žádost žalobkyně znovu posoudí, přičemž bude vázán výše vysloveným právním názorem soudu, že v jejím případě došlo ke sterilizaci v rozporu s právem ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb. Tento závěr by bylo možné překlenout toliko na základě případných nových skutkových zjištění, z nichž by prokazatelně vyplýval opak).
33. Žalobkyně měla ve věci z procesního hlediska úspěch. Soud jí proto v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 věta první s. ř. s. druhým výrokem rozsudku přiznal právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení spočívajících jednak v odměně advokáta za tři úkony právní služby (převzetí a příprava zastoupení, sepsání žaloby a účast na jednání před soudem), přičemž sazba odměny za jeden úkon právní služby činí dle advokátního tarifu 3 100 Kč (§ 7, § 9 odst. 4 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb.), dále ve třech paušálních částkách po 300 Kč (§ 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb.) a konečně DPH ve výši 2 142 Kč (§ 57 odst. 2 s. ř. s.). Celková výše nákladů, které žalobkyni v tomto řízení vznikly, tedy činí 12 342 Kč. Soud proto uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení v uvedené výši, a to ve stanovené lhůtě k rukám právního zástupce žalobkyně advokáta Mgr. Lukáše Hojdna, LL.B. (§ 149 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 26. listopadu 2024

Mgr. Martin Kříž v. r.
předseda senátu